

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

**КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА
І КЛАСИЧНОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**ПРОГРАМА КОМБІНОВАНОГО ВСТУПНОГО
ВИПРОБУВАННЯ З ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ, ЛАТИНСЬКОЇ
МОВ І ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ТА ДАВНЬОРИМСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУР ДЛЯ ВСТУПНИКІВ НА НАВЧАННЯ ЗА ОКР
"МАГІСТР", "СПЕЦІАЛІСТ" ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
"КЛАСИЧНІ МОВИ (ДАВНЬОГРЕЦЬКА, ЛАТИНСЬКА) Й
АНТИЧНА ЛІТЕРАТУРА; ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА МОВА)"**

**Затверджено Вченою радою Інституту філології,
протокол № 7 від 21 лютого 2011 року.**

Київ – 2011

Іспит за фахом як форма вступного випробування для навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями "магістр", "спеціаліст" спеціальності **"класичні мови (давньогрецька, латинська) й антична література; західноєвропейська мова)"** відбувається відповідно до "Правил прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2011/2012 навчальний рік" і має форму індивідуального екзаменування членами атестаційної комісії з фаху вступника на відповідний рівень навчання.

Вступники на навчання за ОКР "магістр" та "спеціаліст" повинні мати рівень мовної та філологічної компетенції в межах повного курсу навчання за ОКР "бакалавр" в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зокрема в теорії фахових мов та літератури.

Іспит передбачає відповідь вступника на запитання (теоретичні), а також виконання завдання на уміння практично застосовувати набуті знання з фаху відповідно до затвердженої програми вступних випробувань з відповідних фахових дисциплін, що за змістом і обсягом включають навчальний матеріал підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр".

Вступникові пропонуються по 3 питання відповідно з давньогрецької та латинської мов та античної літератури, причому одне з трьох питань має практичне спрямування (переклад і мовний аналіз текстового фрагмента).

Максимальна кількість балів, що їх може набрати вступник, становить 100. Відповіді на запропоновані при екзаменуванні запитання і виконання відповідних завдань оцінюються такими балами (нижче наводиться максимально можлива кількість балів з кожного запитання (завдання)).

Спеціальність **"класичні мови (давньогрецька, латинська); західноєвропейська мова"**, предмети: **"давньогрецька мова"**, **"латинська мова"**, **"давньогрецька література"**, **"давньоримська література"**

<i>Запитання (завдання)</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
1. Теоретичне питання з давньогрецької мови	15
2. Теоретичне питання з давньогрецької літератури	15
3. Практичне завдання з давньогрецької мови (переклад і мовний аналіз текстового фрагмента)	20
4. Теоретичне питання з латинської мови	15
5. Теоретичне питання з давньоримської літератури	15
6. Практичне завдання з латинської мови (переклад і мовний аналіз текстового фрагмента)	20

I. ДАВНЬОГРЕЦЬКА МОВА

Загальне уявлення про давньогрецьку мову, її походження та місце у родині індоєвропейських мов. Роль аттичного діалекту в класичний і пізніші періоди. Значення давньогрецької культури для розвитку європейської цивілізації: мови, літератури, мистецтва, філософської та наукової думки. Теоретико-лінгвістичне та загальнокультурне значення давньогрецької мови. Грецькі основи міжнародної наукової термінології. Культурні зв'язки Візантії та Київської Русі. Українсько-грецькі мовні зв'язки. Періодизація історії грецької мови.

Основні діалекти давньогрецької мови, їх локалізація та найважливіші літературні пам'ятки.

Фонетика

Історія грецького алфавіту і писемності. Співвідношення графіки і фонетики. Еразмова і рейхлінова вимови, їх умовність та вплив на орфоєпію грецизмів. Система приголосних та голосних звуків. Довгота і короткість голосних складів. Наголос, його види. Правила наголошування, зміна місця і виду наголосу. Проклітики та енклітики. Основні фонетичні закони.

Морфонологія

Типи грецького аблаута. Чергування голосних і дифтонгів в іменних та дієслівних формах. Типи авгмента. Типи редуплікації. Морфологічна роль наголосу.

Морфологія

Частини мови, їх характеристика. Грецька та латинська граматична термінологія. Система імені. Граматичні категорії імені. Основні значення відмінків. Артикль, його походження, відмінювання. Категорія означеності/неозначеності. Субстантивація. Система відмін. Універсальні для усіх трьох відмін правила наголошування. Словникова форма іменника та прикметника. Утворення форм двоїни усіх трьох відмін.

Прикметник. Система прикметника, класифікація всіх прикметників у звичайному ступені. Відмінювання прикметників. Ступені порівняння прикметників. Суплетивні ступені порівняння. Недостатні ступені при компарації. Аналітичний спосіб формоутворення. Відмінювання прикметників у вищому та найвищому ступенях.

Займенник. Загальна характеристика системи займенника.

Числівник. Кількісні та порядкові числівники, їх відмінювання. Узгодження кількісних числівників з іменниками. Числівникові прислівники.

Прислівник. Характеристика системи прислівника. Відприкметникові прислівники, їх компарація. Адвербалізація інших частин мови

Дієслово. Основні граматичні категорії дієслова. Головні та історичні часи. Особові та неособові форми дієслова. Система особових закінчень.

Наголос у дієслівних формах. Поділ на дієвідміни; тематичні та атематичні основи. Основи дієслова: презентна, аористна, перфектна. Поняття дієслівної основи.

Прийменник. Система прийменника, їх походження та керування. Синонімія прийменників.

Сполучник. Сполучники сурядності та підрядності.

Частка. Стверджувальні, підсилювальні, питальні, модальні частки, заперечні частки.

Вигук. Класифікація вигуків за способами утворення та значенням.

Основні відомості з синтаксису у курсі морфології

Порядок слів у реченні. Узгодження підмета і присудка, їх еліпсис. Основні синтаксичні функції відмінків. Атрибутивне і предикативне означення у системі прикметника, займенника, дієприкметника. Вираження присвійності займенниками. Особливості узгодження числівників з іменниками. Прийменникове керування. Дієслівне керування, складні дієслова та залежність їх керування від семантики. Значення часів у системі дієслова. Вживання кон'юнктива і оптатива у незалежних та підрядних реченнях. Послідовність способів (*consecutio modorum*).

Лексика та фразеологія

Основні семантичні параметри лексики: полісемія, синонімія, антонімія, омонімія. Лексико-семантичні групи. Успадкована та запозичена лексика. Діалектний принцип підходу до системи грецької лексики. Діахронний аспект; архаїзми та неологізми. Штучні діалектизми. Фразеологічні одиниці. Фразеологізми. Ідіоми. Гноми.

Словотвір

Словоскладання та його принципи (копуляція, субординація). Морфонологічні засоби композиції (з'єднувальні голосні, безсполучникова композиція). Види конверсії. Суфіксація у системі імені, дієслова і прислівника. Префіксація в системі імені та дієслова. Найуживаніші префікси. Залежність дієслівного керування від полісемії префіксів.

Синтаксис

Підмет і присудок, їх вираження, узгодження та випадки еліпсису. Артикль, його значення, вживання та пропуск. Синтаксис відмінків. Прямі відмінки. Непрямі відмінки. Прийменник. Прийменники властиві і невластиві. Прислівники у якості прийменників. Займенник. Особливості у вживанні займенників, атракція відмінка відносного займенника.

Дієслово. Значення часів у дійсному способі. Значення часів у кон'юнктиві, оптативі, імперативі, інфінітиві та дієприкметнику. Стани. Способи. Інфінітив, його функції. Знахідний відмінок з неозначеною формою. Називний відмінок з неозначеною формою. Дієприкметник. Родовий самостійний. Знахідний самостійний. Називний самостійний.

Віддієслівні прикметники. Безособові дієслова. Складнопідрядні речення. Послідовність вживання способів у підрядних реченнях. Непряма мова. Види умовних періодів. Частки. Сполучники. Безсполучниковий зв'язок. Заперечення. Вживання заперечних часток та складених з ними заперечних слів. Фігури синтаксичного узгодження. Фігури слова. Фігури думки. Тропи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Звонська-Денисюк Л.Л. Давньогрецька мова: Підручник. – К., 1997. – 608 с.
2. Соболевский С.И. Древнегреческий язык: Учебник. – М., 1948. – 614 с.
3. Кудрявский Д.Н. Грамматика древнегреческого языка. – Тарту, 1964. – 353 с.
4. Древнегреческо-русский словарь. Сост. И.Х.Дворецкий: В 2 т. – М., 1958. – Т.1-2.
5. Schwyzer, Ed. Griechische Grammatik. B.I Allgemeiner Teil. Lautlehre, Wortbildung und Flexion; 2 Aufl. München: C. Beck, 1953. - XLII+242 s.
6. Griechische Grammatik / Hrsg. von A. Debrunner. B. II. Syntax und syntaktische Stilistik. - München: C. Beck, 1950. - XXII+714 s.
7. Palmer L.R. The Greek Language. London: Faber, 1979. – 360 s.
8. Козаржевский А.Ч. Учебник древнегреческого языка. – М., 1975. – 408 с.
9. Славянская М.Н. Учебник древнегреческого языка. – М., 1996, т.1-2.
10. Вейсман А.Д. Греческо-русский словарь. – С.-П., 1899 (фотовидання-репринт 1991 р.).

Орієнтовні зразки запитань

1. Загальне уявлення про давньогрецьку мову, її походження та місце у родині індоєвропейських мов.
2. Значення давньогрецької культури для розвитку європейської цивілізації: мови, літератури, мистецтва, філософської та наукової думки.
3. Періодизація історії грецької мови.
4. Основні діалекти давньогрецької мови, їх локалізація та найважливіші літературні пам'ятки.
5. Історія грецького алфавіту і писемності.
6. Правила наголошування, зміна місця і виду наголосу. Проклітики та енклітики.
7. Система імені. Граматичні категорії імені. Основні значення відмінків.
8. Загальна характеристика системи займенника.
9. Основні граматичні категорії дієслова.
10. Головні та історичні часи. Особові та неособові форми дієслова.
11. Особливості узгодження числівників з іменниками.
12. Дієслівне керування, складні дієслова та залежність їх керування від семантики.

13. Вживання кон'юнктива і оптатива у незалежних та підрядних реченнях. Послідовність способів (*consecutio modorum*).
14. Фразеологічні одиниці. Фразеологізми. Ідіоми. Гноми.
15. Словоскладання та його принципи (копуляція, субординація).
16. Префіксація в системі імені та дієслова. Найуживаніші префікси.
17. Підмет і присудок, їх вираження, узгодження та випадки еліпсису. Артикль, його значення, вживання та пропуск.
18. Синтаксис відмінків. Прямі відмінки. Непрямі відмінки.
19. Дієслово. Значення часів у дійсному способі. Значення часів у кон'юнктиві, оптативі, імперативі, інфінітиві та дієприкметнику
20. Складнопідрядні речення. Послідовність вживання способів у підрядних реченнях.

II. ЛАТИНСЬКА МОВА

Латинська мова в індоєвропейській сім'ї мов. Періодизація історії латинської мови. Пам'ятки римської писемності. Письмова і народно-розмовна латинська мова (*sermo vulgaris*) як джерело романських мов. Вплив латинської мови на германські та слов'янські мови. Середньовічна латинь як продовження письмової латинської мови. Доля латинської літературної мови після падіння Західної Римської імперії та її роль в історії європейської світової культури. Роль латинської мови у формуванні міжнародно-політичної лексики та у створенні науково-технічної термінології.

Контакти української культури з античною в XVI-XVII ст. Викладання курсу латинської мови у Києво-Могилянській академії, колегіумах та братських школах в Україні. Давні українські поетики та латиномовні твори українських письменників (Г. Кониський, Ф. Прокопович, С. Яворський). Латинські елементи в сучасній українській мові. Латинська мова як мова літературних, історичних, юридичних та філософських джерел.

Фонетика і графіка

Латинський алфавіт і його походження. Система вокалізму і консонантизму. Поділ на склади. Довгота і короткість голосних. Довгота і короткість складів. Характер і місце латинського наголосу. Основні закони історичної фонетики: закон ротацізму, асиміляція і дисиміляція, спрощення груп приголосних, позиційні зміни голосних, синкопа і апокопа, гаплогія, анаптика).

Морфологія

Явище аблаута в праіндоєвропейській мові та його сліди в латинській мові. Презентна та перфектна редуплікація. Носові інфікси в презентних основах.

Морфологія

Флективний характер граматики латинської мови. Співвідношення граматичної будови латинської і слов'янських мов. Частини мови.

Іменник. Граматичні категорії іменників. Латинська система відмінювання, основні функції відмінків, характер основ, відмінкові флексії. Винятки з правил про рід. Парадигми відмінювання. Відмінювання іменників грецького походження.

Прикметник. Розподіл прикметників за трьома типами відмін іменників. Парадигми відмінювання. Узгодження прикметників з іменниками. Ступені порівняння прикметників. Способи ступенювання прикметників. Ablativus comparationis. Genetivus partitivus. Суплетивні ступені порівняння, причини їх виникнення. Прикметники, які мають тільки один ступінь порівняння. Ступені порівняння прикметників прийменникового походження. Відмінювання прикметників у вищому та найвищому ступенях.

Прислівник. Самостійні прислівники. Прислівники, похідні від прикметників I, II, III відміни. Прислівники прийменникового походження. Ступенювання прислівників.

Займенник. Семантичні розряди займенників. Відмінювання займенників

Числівник. Розряди числівників. Відмінювання кількісних, порядкових, розділових числівників. Особливості узгодження числівників з іменниками. Генетична спорідненість числівників у ряді індоєвропейських мов. Римські цифри. Римський календар.

Дієслово. Загальноіндоєвропейські категорії дієслова. Особові і неособові дієслівні форми. Основа на -а (I дієвідміна), основа на -е (II дієвідміна), основа на короткій тематичній -е з попереднім приголосним або -и та основа на -і (III дієвідміна), основа на -і (IV дієвідміна). Утворення часів системи інфекта дійсного способу. Утворення часів системи перфекту дійсного способу активного і пасивного стану. Аналітичні форми пасивного стану часів системи перфекта. Типологічна спорідненість форм пасивного стану часів системи перфекта з формами пасивного стану в індоєвропейських мовах, зокрема в українській мові. Утворення форм часів кон'юнктива та імператива. Утворення неособових форм у системі латинського дієслова. Відкладні і напіввідкладні дієслова. Суплетивність основ окремих латинських дієслів. Неправильні дієслова: fio, fero, eo, volo, nolo, malo, edo і похідні від них. Відмінювання дієслова esse і похідні від нього. Дієслова з дефектною парадигмою: odi, coepi, aio, memini, inquam. Безособові дієслова. Описове дієвідмінювання (coniugatio periphrastica) в активному і пасивному станах.

Прийменник. Походження прийменників. Значення прийменників. Вживання прийменників. Порівняльна характеристика керування в латинській та українській мовах.

Сполучник. Сполучники сурядності.

Частки. Частки питальні, вказівні, підсилювальні, неозначені. Заперечення та їх види.

Вигук. Відмінки імен, які вживаються з вигуками.

Словотвір

Прості і складні слова (*verba simplicia et composita*). Основні способи словотвору в латинській мові: афіксація (префіксація, суфіксація), словоскладання, конверсія.

Синтаксис

Просте речення. Предикація; головні члени речення, способи їх вираження. Заперечення в структурі латинського речення. Другорядні члени речення. Пасивна конструкція; *ablativus auctoris et instrumenti*. Означення узгоджене та неузгоджене. Предикативне означення. Апозитивна предифікація. *Accusativus duplex, nominativus duplex*. Функціональна семантика відмінкових форм (синтаксис відмінків). Функціональна семантика дієслівних форм. Інфінітив, його об'єктивні та суб'єктивні функції. Герундив, його співвідношення з інфінітивом. Герундив. Атрибутивне, предикативне, апозитивно-предикатне вживання герундива. Безособові конструкції з герундивом. *Supinum I*. Способи вираження мети в латинській мові. *Supinum II*. *Participia*, їх відносно-часове значення. Атрибутивне, предикативне, апозитивно-предикатне вживання дієприкметників. *Participium coniunctum*. *Ablativus absolutus* з дієприкметником та без дієприкметника. Вживання часів і способів у незалежному реченні.

Складне речення. Вживання часів і способів у підрядних реченнях. Паратаксис і гіпотаксис, їх зв'язок зі стилем мовлення. *Consecutio temporum*. Непряме питання. Підрядні речення-додатки. Підрядні речення мети з *ut (ne) finale*. Складнопідрядні речення зі сполучниками *ut explicativum* та *quod explicativum*. Підрядні наслідкові. Відхилення від *consecutio temporum* при *ut consecutivum*. Підрядні речення часу. Підрядні причинові. *Cum causale* з кон'юнктивом. Підрядні порівняльні речення з *ut comparativus* та з іншими сполучниками. Підрядні допустові. Підрядні умовні речення (зі сполучниками *si, nisi, ni*). Часи індикатива й кон'юнктива в умовних періодах. Підрядні речення-означення. Підрядне означальне з індикативом. Означально-обставинні підрядні речення з кон'юнктивом. Непряма мова. Оформлення головних та підрядних речень у непрякій мові (*accusativus cum infinitivo* та кон'юнктив у непрякій мові). Займенники в непрякій мові. *Accusatio modi* (уподібнення способів).

Лексика

Склад латинської лексики за походженням. Стилїстична диференціація. Полісемія, синонімія, антонімія, омонімія в латинській лексиці. Лексичне багатство латинської мови.

Латинська лексика як основа інтернаціональної термінології.

Засвоєння латинської лексики і термінології новими мовами: латинська фразеологія (прислів'я, приказки, сентенції, крилаті вислови).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боровский Я.М., Болдырев А.В. Учебник латинского языка. – М., 1975. – 479 с.
2. Латинский язык / Под ред. В.Н. Ярхо и В.И. Лободы. – М., 1983. – 319 с.
3. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова. – К., 1990. – 247 с.
4. Оленич Р.М. Латинська мова. – Львів, 1993. – 323 с.
5. Попов А.Н., Шендяпин П.М. Латинский язык. – 5 вид. – М., 1970. – 388 с.
6. Соболевский С.И. Грамматика латинского языка: Часть теоретическая. – М., 1948. – 431 с.
7. Соболевский С.И. Грамматика латинского языка: Часть практическая. – М., 1947. – 592 с.
8. Таривердиева М.А. Теоретическая грамматика латинского языка. Синтаксис: учебное пособие для слушателей ФПК. – М., 1988. – 116 с.
9. Яковенко Н.М., Трипуз В.М. Латинська мова. – К., 1993. – 360 с.
10. Яковенко Н.М., Миронова В.М. Латинська мова. – Львів., 2003. – 460 с.
10. Draeger A. Historische Syntax der lateinische Sprache. – Leipzig, 1874. - Bd. I. - XXXII, 626 s.; Leipzig, 1878. - Bd. 2. - XVI, 836 s.

Орієнтовні зразки запитань

1. Латинська мова в індоєвропейській сім'ї мов.
2. Письмова і народно-розмовна латинська мова (*sermo vulgaris*) як джерело романських мов.
3. Давні українські поетики та латиномовні твори українських письменників (Г. Кониський, Ф. Прокопович, С. Яворський).
4. Основні закони історичної фонетики: закон ротацізму, асиміляція і дисиміляція, спрощення груп приголосних, позиційні зміни голосних, синкопа і апокопа, гаплогія, анаптика).
5. Прислівники прийменникового походження. Ступенювання прислівників.
6. Семантичні розряди займенників. Відмінювання займенників
7. Утворення часів системи інфекта дійсного способу.
8. Утворення форм часів кон'юнктива та імператива.
9. Відкладні і напіввідкладні дієслова.
10. Неправильні дієслова: *fio, fero, eo, volo, nolo, malo, edo* і похідні від них. Описове дієвідмінювання (*coniugatio periphrastica*) в активному і пасивному станах.
11. Порівняльна характеристика керування в латинській та українській мовах.
12. Частки питальні, вказівні, підсилювальні, неозначені. Заперечення та їх види.
13. Заперечення в структурі латинського речення.
14. Функціональна семантика відмінкових форм (синтаксис відмінків). Герундив, його співвідношення з інфінітивом.
15. *Ablativus absolutus* з дієприкметником та без дієприкметника.
16. *Consecutio temporum*.

17. Складнопідрядні речення зі сполучниками *ut explicativum* та *quod explicativum*.
18. Часи індикатива й кон'юнктива в умовних періодах.
19. Оформлення головних та підрядних речень у непрямій мові (*accusativus cum infinitivo* та кон'юнктив у непрямій мові).
20. Склад латинської лексики за походженням.

III. ДАВНЬОГРЕЦЬКА ЛІТЕРАТУРА

Історичне значення давньогрецької літератури та її місце у літературному процесі античного світу. Періодизація. Етапи розвитку. Давньогрецька міфологія. Зародження жанрів і родів літератури. Догомерівська поезія. Види ліричних пісень. Епічна поезія. Дидактичні жанри - байки і казки. Гомерівський епос. Гомер. "Іліада" та "Одіссея". Сюжет. Композиція. Художній стиль. Поетична техніка епосу. "Гомерівське питання". Дидактичний епос. Творчість Гесіода: "Роботи і дні", "Теогонія".

Класичний період розвитку давньогрецької літератури (VII-IV ст. до Р. Х.). Давньогрецька класична лірика та її форми. Елегія. Ямб (Каллін, Тіртей, Солон, Мімнерм, Феогнід, Архілох, Гіппонакт, Семонід). Мелічна поезія (Алкей, Сапфо, Анакреонт). Урочиста хорова лірика (Івік, Алкман, Піндар, Вакхлід.). Початки грецької прозової літератури. Походження грецької драми та її види. Грецький театр. Творчість поетів-трагіків класичного періоду давньогрецької літератури. Есхіл («Перси», «Прометей закутий», «Орестея»). Соціально-політичні і патріотичні погляди, релігійні і моральні засади. Трагічна іронія. Хор і актори. Нововведення. Структура трагедії. Образи і мова. Софокл. Суспільні і художні ідеали епохи розквіту афінської демократії при Періклі. Ідейно-художні особливості. Образи і мова. "Едіп-цар", "Антигона", "Едіп у Колоні", "Фінікіянки". Еврипід. Трактатування міфу. Новаторство. «Філософ на сцені». ("Медея", "Іполіт", "Алкеста", «Вакханянки»).

Походження комедії. Структура комедії. Ставлення до старовинного жертвовного ритуалу і до трагедії. Перші комедіографи. Аристофан. Характеристика творчості. ("Вершники", "Жаби", "Хмари", "Мир", "Оси").

Давньогрецька проза V- IV ст.: історіографія - Геродот ("батько історії"), Фулідід, Ксенофонт; красномовство (Демосфен, Лісій, Ісократ); філософія (Сократ, Платон, Аристотель). "Поетика" Аристотеля та проблеми літератури і мистецтва. Софісти.

Література доби елінізму (кінець IV - 30 рр. I ст. до Р.Х). Історіографія. Красномовство. Філософія. Новоаттична комедія. Менандр. ("Полюбовний суд", "Відлюдник"). Александрійська лірика. Учена література для "вибраних". Калімах. Поезія малих форм. Епілії. Буколічна поезія. Ідилії Феокріта. Леонід Тарентський. Асклепід. Спроби відновлення епосу. "Аргонавтика" Аполлонія Родоського.

Давньогрецька література за часів римського володарювання (II ст. до Р. Х. - III ст. н. е.). Псевдоісторична філософська проза. Плутарх. Моральні ідеї

“порівняльних життєписів”. Аттіцизм і друга софістика. Грецьке відродження II ст. “Діалоги” Лукіана. Ідеологія, художній стиль. Давньогрецький роман. “Дафніс і Хлоя”. Харітон “Повість про кохання Херея і Калірої”. Геліодор “Ефіопіка”.

Орієнтовні зразки запитань

1. Гомерівський епос. Гомер. “Іліада” та “Одіссея”. Сюжет. Композиція. Художній стиль.
2. Творчість Гесіода: “Роботи і дні”, “Теогонія”.
3. Класичний період розвитку давньогрецької літератури (VII-IV ст. до Р. Х.).
4. Мелічна поезія (Алкей, Сапфо, Анакреонт).
5. Софокл. Суспільні і художні ідеали епохи розквіту афінської демократії при Періклі. Ідейно-художні особливості. Образи і мова.
6. Аристофан. Характеристика творчості. (“Вершники”, “Жаби”, “Хмари”, “Мир”, “Оси”).
7. Давньогрецька проза V- IV ст.: історіографія - Геродот (“батько історії”), Фулідід, Ксенофонт; красномовство (Демосфен, Лісій, Ісократ); філософія (Сократ, Платон, Аристотель).
8. Література доби елінізму (кінець IV - 30 рр. I ст. до Р. Х.). Історіографія. Красномовство. Філософія. Новоаттична комедія.
9. Давньогрецька література за часів римського володарювання (II ст. до Р. Х. - III ст. н. е.). Псевдоісторична філософська проза. Плутарх. Моральні ідеї “порівняльних життєписів”. Аттіцизм і друга софістика.
10. Давньогрецький роман. “Дафніс і Хлоя”. Харітон “Повість про кохання Херея і Калірої”. Геліодор “Ефіопіка”.

IV. ДАВНЬОРИМСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Періодизація. Історичне значення. Три специфічні особливості римської літератури. Римська література періоду кризи республіки, її загибелі та громадянських воєн. Творчість давньоримських комедіографів Плавта Тіта Макка і Теренція Публія Афра. Макк Плавт (“Псевдол”, “Хвальковитий воїн”, “Скарб”). Сценічне новаторство. Стиль і мова. Зв’язок з грецькими оригіналами. Публій Теренцій Афр. (“Брати”, “Свекруха”). Комізм. Прологи. Мова, стиль, метрика. Луцилій. Сатири. Новаторство. Трагедії. Комедії тогата. Літературна ателлана. Ораторська проза. Розквіт політичної публіцистики. Творчість Марка Тулія Ціцерона (промови, листи і трактати з питань риторики та філософії). Тіт Лукрецій Кар та його поема “Про природу речей”. Світогляд Лукреція. Лукрецій і вчення Епікура. Зміст і композиція поеми. Художній стиль поеми. Історіографія кінця Республіки. Автобіографія. Анналі. Корнелій Непот. Літературна творчість Гая Юлія Цезаря. Історичні твори Саллюстія Кріспа. Любовна лірика Гая Валерія Катулла як найяскравішого представника римської школи “неотериків”.

Римська література доби імперії (кінець I ст. до Р.Х. - початок I ст. н.е.). Поети “золотого віку” римської поезії. Вергілій. Горацій. Овідій. Римська література пізньої імперії (I-III ст. н.е.). Публій Вергілій Марон “Буколіки”, “Георгіки”, “Енеїда”. Композиція. Герої. Стиль і мова. Квінт Горацій Флакк (“Еподи”, “Сатири”, “Оди”, “Послання”). Горацій – теоретик римського класицизму. Римська елегія. Корнелій. Тібулл. Проперцій. Публій Овідій Назон (“Метаморфози”, “Наука кохання”, “Скорботні елегії”). Луцій Анней Сенека. Філософські твори і їх стиль. Трагедії на античну тематику, (“Федра”, “Медея”, “Едіп”). Викривально-сатирична література початку нової ери. Лукан “Фарсалия”. Петроній та його роман “Сатирикон”. Марціал “Епіграми”. Ювенал “Сатири”. Латиномовна література римських провінцій. Апулей та його роман “Метаморфози” або “Золотий осел”. Художні особливості. Мова і стиль.

Література пізньої імперії. Язичництво і християнство. Марк Аврелій. Пруденцій. Рутілій Намаціан. На шляху до середньовіччя. Кассіан. Сідоній Аполлінарій.

Орієнтовні зразки запитань

1. Римська література періоду кризи республіки, її загибелі та громадянських воєн.
2. Творчість давньоримських комедіографів Плавта Тіта Макка і Теренція Публія Аффа.
3. Творчість Марка Тулія Ціцерона (промови, листи і трактати з питань риторики та філософії).
4. Тіт Лукрецій Кар та його поема “Про природу речей”. Світогляд Лукреція. Лукрецій і вчення Епікура.
5. Історичні твори Саллюстія Кріспа.
6. Поети “золотого віку” римської поезії. Вергілій. Горацій. Овідій.
7. Римська література пізньої імперії (I-III ст. н.е.). Публій Вергілій Марон “Буколіки”, “Георгіки”, “Енеїда”.
8. Квінт Горацій Флакк (“Еподи”, “Сатири”, “Оди”, “Послання”).
9. Горацій – теоретик римського класицизму. Римська елегія.
10. Література пізньої імперії. Язичництво і християнство. Марк Аврелій. Пруденцій. Рутілій Намаціан.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Антична література*: Довідник / О.П.Буркат, Р.С. Беляєв, Н.О.Вишневська та ін.; за ред. С.В. Семчинського; Передмова О.Д.Пономаріва. – К.: Либідь, 1993. – 320 с.
2. *Антична література*: Хрестоматія / Упоряд. О.І. Білецький. – 2-ге вид., доп. – К.: Рад. шк., 1968. – 611с.
3. *Антична література*. – К.: Вища шк, 1976. – 439 с.

4. *Зарубіжна література раннях епох. Античність. Середні віки. Відродження.* Навч. посібник / Ф.І.Прокаєв, Б.В.Кучинський, Ю.Л.Булаховська, І.В. Долганов. - К.: Вища шк., 1994. – С. 3-115.
5. *Лосев А.Ф.* Античная литература / А.Ф. Лосев, Г.А. Сонкина, А.А. Тахо-Годи и др.; под ред. А.А.Тахо-Годи. – 5-е изд., дораб. - М.: ЧеРо, 1997. – 543 с.
6. *Пащенко В.І., Пащенко Н.І.* Антична література. - К.: Либідь, 2001. - 718 с.
7. *Підлісна Г.Н.* Антична література. Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1992. – 255 с.
8. *Радциг С.И.* История древнегреческой литературы. – 4-е изд. - М.: Высш. шк., 1977. – 551 с.
9. *Дуров В.С.* История римской литературы. – СПб., 2000. – 613 с.
10. *Тронский И.М.* История античной литературы: Учебник. – 5-е изд., испр. – М.: Высш. шк., 1988. – 464 с.
11. *Фрейденберг О.М.* Миф и литература древности. – М.: Восточная литература, 1998.
12. *Чистякова Н.А., Вулих Н.В.* История античной литературы. – М.: Высш. шк., 1972. – 454 с.

Зразки текстів для перекладу і аналізу (зробити історико-граматичний аналіз та переклад фрагмента прозового/ поетичного тексту з давньогрецької, латинської мов на українську):

(1)

**ΟΜΗΡΟΥ
ΙΛΙΑΣ**

1.22 το 1.28

ἔνθ ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
ἀλλ οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἦνδανε θυμῷ,
ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε·
μή σε, γέρον, κοίλησιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχέϊω
ἢ νῦν δηθύνοντ ἢ ὕστερον αὐτίς ἰόντα,
μή νύ τοι οὐ χραΐσμη σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.

(2)

**M. Tulli Ciceronis
Oratio in Catilinam Prima
In Senatu Habita
Argumentum**

Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? quam diu etiam furor iste tuus nos eludet? quem ad finem sese effrenata iactabit audacia? Nihilne te nocturnum praesidium Palati, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora voltusque moverunt? Patere tua consilia non sentis, constrictam iam horum omnium scientia teneri coniurationem tuam non vides? Quid proxima, quid superiore nocte egeris, ubi fueris, quos convocaveris, quid consilii ceperis, quem nostrum ignorare arbitraris? [2] O tempora, o mores!

(3)

Gaius Valerius Catullus

Ad Lesbia

Vivamus mea Lesbia, atque amemus,
rumoresque senum severiorum
omnes unius aestimemus assis!
soles occidere et redire possunt:
nobis cum semel occidit brevis lux,
nox est perpetua una dormienda.
da mi basia mille, deinde centum,
dein mille altera, dein secunda centum,
deinde usque altera mille, deinde centum.
dein, cum milia multa fecerimus,
conturbabimus illa, ne sciamus,
aut ne quis malus invidere possit,
cum tantum sciat esse basiorum.